

УДК 336.02

І. В. Хлівна,

к. е. н., доцент, Уманська філія Європейського університету

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ

У статті розглянуто сутність спрощеної системи оподаткування, визначено переваги і вади спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого бізнесу.

Essence of the simplified system of taxation is considered in the article, certainly advantages and defects of the simplified system of taxation of small business.

Ключові слова: оподаткування, спрощена система, єдиний податок, податковий тягар, пільги.
Key words: taxation, simplified system, united tax, tax load, privileges.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сьогодні однією з болючих і водночас складних проблем функціонування підприємств є вдосконалення взаємовідносин між платниками податку та державою. Сучасна система оподаткування фізичних та юридичних осіб в Україні має ряд суттєвих недоліків: слабка соціальна спрямованість податку на доходи громадян, існуюча спрощена система оподаткування доходів юридичних та фізичних осіб, надмірність податкового тягара, що є однією з причин фінансової нестабільності підприємств, зменшення сукупного попиту та частини податкових надходжень до бюджету. Також велика кількість пільг та постійні зміни податкового законодавства перешкоджають стабільному функціонуванню податкової системи [8, с. 186].

Впровадження ефективної системи оподаткування для підприємств малого бізнесу є важливим чинником формування конкурентної економіки держави, оскільки саме малі підприємства відіграють одну з важливих ролей щодо розвитку економіки країни. Діюча сьогодні система оподаткування спрямована не на підтримку та стимулювання розвитку малого бізнесу, а на створення умов для ухиляння від сплати податків з боку середнього та великого бізнесу. Саме тому наразі важливою є розробка дієвої моделі оптимізованої системи оподаткування.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ

Вагомий внесок у розробку теоретичних основ та практики функціонування податків зробили українські вчені: Ю. Авксент'єв, В. Білик, О. Благодарний, З. Варналій, Л. Воротіна, В. Воротін, Л. Дмитриченко, В. Карсекін, О. Квасовський, Ю. Клочко, І. Копченко, О. Кужель, Л. Мартинюк, В. Миска, О. Невелєв, О. По-

дзерей, О. Попов, В. Сизоненко, І. Слободянюк, О. Титаренко, Т. Черняк. Серед російських вчених — В. Афанасьєва, А. Блінова, В. Мінеєва, П. М'ягкова, В. Радаєва, В. Савченка, О. Фесенка, О. Черноуцана, Ф. Шахмалова, О. Шулуца та інших.

Проте, на сьогодні недостатньо розробленими залишаються проблеми, пов'язані з оптимізацією податкового навантаження в Україні та формуванням ефективної податкової системи, яка сприяла б стабільному економічному розвитку підприємств малого бізнесу.

Мета статті полягає у дослідженні сутності спрощеної системи оподаткування та визначенні її переваг та недоліків у контексті положень Податкового кодексу України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

За ринкових умов господарювання роль податків як основного джерела поповнення доходів державного бюджету, а також знаряддя регулювання соціально-економічних процесів у суспільстві зростає. Приклад розвинених країн Заходу свідчить, що податки можна ефективно використовувати і на благо громадян. Для виконання цих завдань система оподаткування повинна мати міцну наукову базу та кваліфікованих фахівців на всіх рівнях. На даний час вітчизняна система оподаткування повною мірою не може забезпечити реалізацію ні цілей державної політики, ні прав та цілей платників податків [8, с. 187]. У зв'язку з цим вважаємо за доречне провести порівняльний аналіз кількості податків в Україні за 2008—2011 рр. (табл. 1).

Протягом 2008—2009 рр. Україна займала 180 місце в рейтингу за легкістю сплати податків, а у 2010—2011 рр. — 181, при цьому загальна кількість податків у 2011 р. знизилася до 135, а час (годин на

рік) знизився до 657 проти 2085 годин у 2008 р., однак загальна сума податків від прибутку у відсотках знизилася лише на 1,7 % — показник, обрахований з врахуванням норм Податкового кодексу України, яким зменшено суму податків з 57,2% у 2010 р. Представлені у таблиці дані свідчать про те, що податки в українській економіці не виконують своєї класичної функції — стимулювання розвитку підприємництва.

Проблема оподаткування в усі часи була надзвичайно актуальною, адже саме податки є тим джерелом надходження коштів до державної скарбниці, без якого неможливо уявити процвітаючу та стабільну країну [6].

Понад 40 % від загальної кількості суб'єктів малого підприємництва України обрали спрощену систему оподаткування. За період 1999—2010 рр. кількість платників єдиного податку збільшилась майже в 12 разів, а надходження до бюджету від його сплати зросли в 14 разів. Суб'єкти підприємництва забезпечують роботою 1,5 млн громадян [4].

Відповідно до Податкового кодексу України (Закон від 02.12.2010 № 2755-VI №7101-ІІ) скасовується фіксований податок для фізичних осіб-підприємців, верхня межа річного обсягу реалізації для спрощеної системи оподаткування зменшується з 500 тис. до 300 тис. грн. на рік. Відповідно до пункту 5 статті 291 Податкового кодексу України не можуть бути платниками єдиного податку суб'єкти господарювання (юридичні особи та фізичні особи — підприємці), які здійснюють:

- діяльність з організації, проведення азартних ігор;
- обмін іноземної валюти;
- виробництво, експорт, імпорт, продаж підакцизних товарів (крім роздрібного продажу паливно-мастильних матеріалів в ємностях до 20 літрів та діяльності фізичних осіб, пов'язаної з роздрібним продажем пива та столових вин);
- видобуток, виробництво, реалізацію дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, у тому числі органогенного утворення;
- видобуток, реалізацію корисних копалин;
- діяльність у сфері фінансового посередництва, крім діяльності у сфері страхування, яка здійснюється страховими агентами, визначеними Законом України "Про страхування" від 07.03.1996 № 85/96-ВР [4], сюрвеєрами, аварійними комісарами та аджастерами, визначеними розділом III цього Кодексу;
- діяльність з управління підприємствами;
- діяльність з надання послуг пошти та зв'язку;
- діяльність з продажу предметів мистец-

Таблиця 1. Порівняльний аналіз кількості податків в Україні за 2008—2011 рр. [8]

Показники	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Місце в рейтингу за легкістю сплати податків	180	180	181	181
Загальна сума податків (% від прибутку)	56,6	57,2	57,2	55,5
Кількість податків	147	147	147	135
Час (годин на рік) на сплату податків	2085	848	736	657

тва та антикваріату, діяльність з організації торгів (аукціонів) виробами мистецтва, предметами колекціонування або антикваріату;

— діяльність з організації, проведення гострольних заходів, фізичні особи — підприємці, які здійснюють технічні випробування та дослідження (група 74.3 КВЕД ДК 009:2005) (ва 375202-05), діяльність у сфері аудиту та фізичні особи — підприємці, які надають в оренду земельні ділянки, загальна площа яких перевищує 0,2 гектара, житлові приміщення, загальна площа яких перевищує 100 квадратних метрів, нежитлові приміщення (споруди, будівлі) та/або їх частини, загальна площа яких перевищує 300 квадратних метрів; страхові (перестрахові) брокери, банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії, інші фінансові установи, визначені законом; реєстратори цінних паперів; суб'єкти господарювання, у статутному капіталі яких сукупність часток, що належать юридичним особам, які не є платниками єдиного податку, дорівнює або перевищує 25 %; представництва, філії, відділення та інші відокремлені підрозділи — юридичної особи, які не є платником єдиного податку; фізичні та юридичні особи — нерезиденти та суб'єкти господарювання, які на день подання заяви про реєстрацію платником єдиного податку мають податковий борг, крім безнадійного податкового боргу, що виник внаслідок дії обставин непереборної сили (форс-мажорних обставин) [1].

Класифікація платників єдиного податку наведена у табл. 2.

Відповідно до оновленої спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності гранично допустима кількість найманих працівників для фізичних осіб — платників єдиного податку збільшена удвічі; по-друге, граничний масштаб діяльності вимірюється не виручкою від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), а обсягом отриманого доходу, а обмеження за масштабом діяльності в кількісному вимірі збільшено для юридичних осіб в п'ять разів (до 5 млн грн.); для фізичних осіб — підприємців — в шість разів (до 3 млн грн.), що забезпечує відповідне

Таблиця 2. Класифікація платників єдиного податку [3]

Групи платників	Критерії платників єдиного податку		
Групи платників єдиного податку	Гранична кількість найманих працівників	Граничний обсяг річного доходу*	Дозволені види діяльності
Оновлена спрощена система оподаткування, обліку та звітності (з 1 січня 2012 р.)			
Перша група – фізичні особи – підприємці	Використання праці найманих осіб не передбачене	Не більше 150 тис. грн.	Виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або надання побутових послуг населенню
Друга група – фізичні особи – підприємці	Не більше 10 осіб	Не більше	Надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства
		1 млн грн.	
Третя група – фізичні особи – підприємці	Не більше 20 осіб	Не більше	Будь-які види діяльності, крім заборонених для спрощеної системи оподаткування
		3 млн грн.	
Четверта група – юридичні особи	Не більше 50 осіб (середньооблікова кількість)	Не більше	
		5 млн грн.	

збільшення дозволених масштабів діяльності.

Законодавство України з питань оподаткування є нестабільним. У нього постійно вносяться зміни, приймаються нові нормативні акти.

Прийняття 2 грудня 2010 р. Верховною Радою України Податкового кодексу з урахуванням поправок Президента України дало суспільству основний нормативно-правовий акт, що регулює сферу оподаткування. Відповідно до Податкового кодексу України, єдиний податок, який раніше був загальнодержавним, перейшов до складу місцевих податків [7, с.157].

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження оподаткування малих підприємств дозволило виявити ряд переваг щодо прийнятого Податкового кодексу, зокрема збільшено гранично допустиму кількість найманих працівників, зміна вимірювання граничного масштабу діяльності (обсяг отриманого доходу) та змінено обмеження за масштабом діяльності у кількісному виразі.

Разом з тим, малий бізнес потребує подальшої уваги до себе з боку держави шляхом реалізації низки цільових програм, що являють собою різноманітні форми і методи його державної фінансової підтримки та сприяння розвитку, у тому числі звільнення новостворених підприємств малого бізнесу від сплати податків строком до п'яти років, що дозволить досягти істот-

них фінансових результатів і забезпечить можливість сплати податків у повному обсязі і у значних обсягах у довгостроковому періоді.

Література:

1. Податковий кодекс України: Закон від 02.12.2010 № 2755-VI № 7101-1 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

2. Про державну підтримку малого підприємництва: Закон України від 19 жовтня 2000 року № 2063-III [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2063-14>

3. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва: Указ Президента України від 03.07.1998 р. № 727/98 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

4. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96-ВР/ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

5. Рудий Є. Що потрібно враховувати підприємству, яке хоче бути єдинником? / Є. Рудий, О. Ткаченко // Все про бухгалтерський облік. — 2006. — № 26. — С. 42—46.

6. Тульчинський Р.В. Податкова система України, її недоліки та шляхи реформування / Р.В. Тульчинський, М.Щ. Змієнко // Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". — 2009 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evkpi/2009/88.pdf.

7. Чубай В.М. Спрощені системи оподаткування: переваги, недоліки та шляхи їх усунення / В.М. Чубай // Науковий вісник НЛТУ України. — 2011. — Вип. 21(6). — С. 155—161.

8. Шкарупа О.В. Аналіз проблем та напрямків удосконалення системи оподаткування в Україні / О.В. Шкарупа, А.В. Романченко // Механізм регулювання економіки. — 2010. — № 1. — С. 185—191.

9. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/-/media/fpdkm/doingbusiness/documents/profiles/country/db11/ukr.pdf>

Стаття надійшла до редакції 18.04.2012 р.